

2024-ieji – Lietuvių DAINŲ ŠVENČIŲ šimtmečio metai

Parengė Donatas TYTUVA

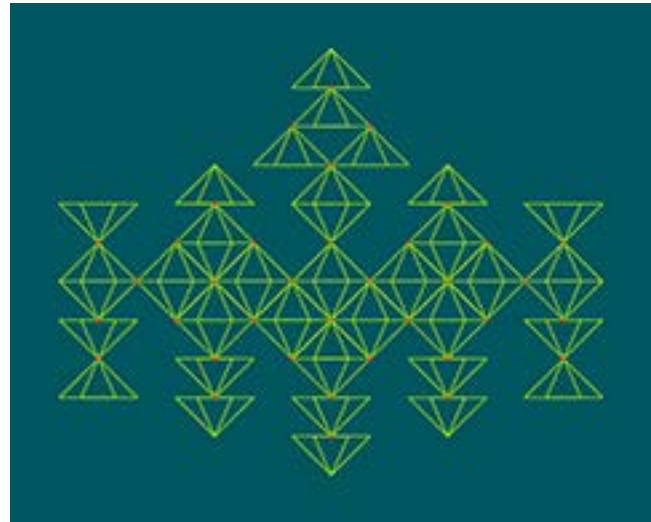
Baltijos šalyse pirmoji dainų šventė surengta 1869 m. Ji tada vyko Estijoje. Pirmoji Latvijos dainų šventė suorganizuota 1873-aisiais. Tuo laikotarpiu Lietuvoje dainų švenčių rengti nebuvo sąlygų, nes po 1863-ųjų sukilimo čia caro valdžia vykdė krašto rusifikaciją – buvo uždraustas lietuviškas raštas lotyniškais rašmenimis, ribojama kultūrinė ir švietėjiška veikla.

Šiomet sukanka 100 metų nuo pirmosios Lietuvių dainų šventės (ji vadinta Dainų diena), kuri vyko 1924 m. rugpjūčio 23 ir 25 dienomis Kauno Petro Vileišio aikštėje. Mūsų šaliai, ypač jos kultūros bendruomenei, tai buvo didelis iššūkis, nes po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo buvo praėję vos 6-eri metai, Lietuva kaip savarankiška valstybė dar tik stojosi ant kojų – stiprino savo valstybingumą. Nuo to laiko Lietuvių dainų šventės organizuojamos dažniausiai kas 4–5 metai. Išimtis – Antrojo pasaulinio karo laikotarpis.

Tvirtai dainų švenčių tradicija yra įaugusi ir į kitų Baltijos šalių gyvenimą.

2003 m. UNESCO Estijos, Latvijos bei Lietuvos dainų ir šokių švenčių tradiciją, simboliką paskelbė Žmonijos žodinio ir nematerialaus paveldo šedevru – įtraukė į UNESCO Reprezentatyviojo žmonijos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąrašą.

Šiomet Lietuvoje pažymime pirmosios Lietuvių dainų šventės, įvykusios 1924 m. Kaune, šimtmetį. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu ši data paskelbta tarp svarbiausių 2024-aisiais mūsų šalyje minimų sukakčių.

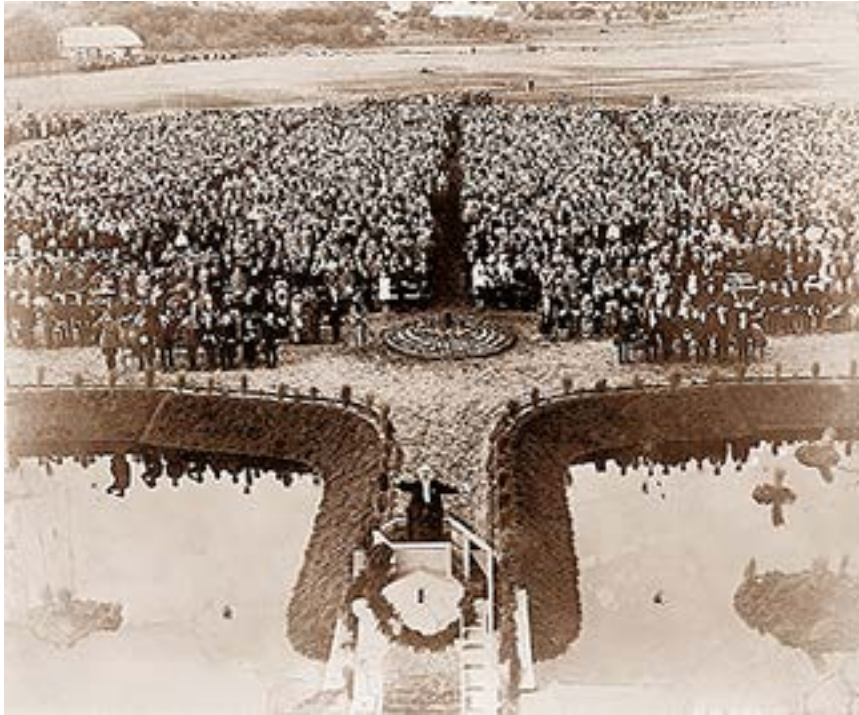

2024 m. birželio 29–liepos 6 dienomis rengiamos 18-osios Lietuvių dainų šventės „Kad giria žaliuotų“ vizualinės tapatybės ašis – Sodas

Lietuvių dainų švenčių istorija (svarbiausi faktai ir datos)

Lietuviai viešus lietuviškus vakarus, kuriuose koncertuodavo pavieniai arba jungtiniai chorai, būdavo vaidinami lietuviški spektakliai, skaitomos eilės, atliekami gimnastikos pratimai, buvo šokama, pradėjo organizuoti XIX a. pab.–XX a. pradžioje, regionines, miestų dainų šventes – XX a. pradžioje. Jų metu dažniausiai vykdavo kelių jungtinių chorų koncertai. Tokia dainų šventė scenos mėgėjus 1909 metais sutelkė Jurbarkė, 1910 m. – Simne, Tilžėje, ant Rambyno kalno. 1914 m. Marijampolėje buvo sumanyta surengti Suvalkų gubernijos liaudies dainų šventę, bet prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas ir ji neįvyko. 1923 m. Kauno dainų šventėje koncertavo 3 chorai. Dvigubai daugiau chorų, apie 400 dainininkų šiame mieste į Dainų šventę susirinko 1932-aisiais. 1927 m. birželio 6 d. vykusioje pirmoje Klaipėdos krašto dainų šventėje dalyvavo 12 chorų, 800 dainininkų, 100 muzikantų. Šio krašto dainų šventės iki Antrojo pasaulinio karo čia vyko dar ir 1928, 1933, 1938 metais. Net 32 chorai, 1500 dainininkų dalyvavo 1937 m. Panevėžyje surengtoje dainų šventėje, o tais pačiais metais Marijampolėje vykusioje šventėje koncertavo 20 chorų (900 dainininkų). 1938-aisiais surengtoje Ukmergės dainų šventėje pasirodė 35 chorai (1 573 dainininkai). Prieškario metais regiono dainų šventė vyko ir Telšiuose. Tuo laikotarpiu pagrindiniai to-

(Nukelta į 34 p.)

Pirmoji Lietuvos dainų šventė Kaune. 1924 m. rugpjūčio 23 diena. Diriguoja šventės vyriausiasis dirigentas Juozas Naujalis. Nuotrauka saugoma Vytauto Didžiojo karo muziejuje Kaune

kių renginių organizatoriai buvo tokios šalyje aktyviai veikusios visuomeninės organizacijos kaip šaulių, pavasarininkų bei ateitininkų. 1916 m. kompozitoriaus ir dirigento, chorų vadovo Stasio Šimkaus (1887–1943) iniciatyva buvo pradėtos rengti pirmosios užsienio lietuvių dainų šventės.

Pirmoji visos Lietuvos dainų šventė (ji vadinta Dainų diena) vyko 1924 m. rugpjūčio 23 ir 25 dienomis Kauno Kariuomenės parodų aikštėje (Petro Vileišio aikštė). Rugpjūčio 24-ąją renginiai buvo atšaukti dėl stipraus lietaus. Tomis dienomis Kaune vyko ir Žemės ūkio ir pramonės paroda, kuri taip pat kėlė daugelio gyventojų susidomėjimą.

1924 m. Dainų dienos iniciatorius buvo iš Plungės valčiaus Jėrubaičių kaimo kilęs kompozitorius, vargonininkas, iškilus ano meto kultūros veikėjas Juozas Žilevičius (1891–1985). Šioje

šventėje koncertavo tik chorai. Jos metu nuskambėjo 36 kūriniai, tarp kurių buvo 22 liaudies dainos ir 14 lietuvių kompozitorių sukurtų dainų. Šios šventės metu teisę pakilti į Kauno estradą turėjo 77 chorai (apie 3 000 dainininkų). Dauguma jų buvo iš Lietuvos didžiųjų miestų, bet teisę dalyvauti dainų šventėje buvo pelnę ir jos programą gerai įsisavinę nedidelių gyvenviečių (miestelių) kolektyvai, tarp jų ir Ylakių, Mosėdžio, Sedos bažnytiniai chorai iš Žemaitijos. Šventės vyriausieji dirigentai buvo Juozas Naujalis (1869–1934), Julius Štarka (1884–1960) ir Stasys Šimkus. Šventės metu vykusiuose koncertuose dalyvavo apie 50–60 tūkst. klausytojų.

Šventės pradžioje jos dalyvius ir žiūrovus pasveikino Lietuvos Respublikos prezidentas Aleksandras Stulginskis (1885–1969) ir Kauno burmistras Jonas

Vileišis (1872–1942).

Antroji Lietuvos dainų šventė buvo surengta 1928 m. liepos 1–2 dienomis taip pat Kaune. Joje dalyvavo dvigubai daugiau dainininkų negu pirmojoje – iš viso apie 6 tūkstančiai. Chorų buvo 82 (51 bažnytinis, 22 gimnazijų ir kitų mokyklų, 19 įvairių draugijų ir organizacijų). Šventės metu skambėjo 21 daina (13 lietuvių liaudies dainų, o 8 buvo sukurtos lietuvių kompozitorių), programą pajavairino gimnastikos pratimai. Šventės vyriausieji dirigentai buvo Juozas Naujalis ir Nikodemus Martinonis (1887–1957). Jungtiniam chorui diriguavo Stasys Šimkus ir Juozas Gruodis (1884–1948).

1930 m. birželio 20 d. Kaune vyko trečioji lietuvių dainų šventė. Ji buvo skirta 500-osioms Vytauto Didžiojo mirties metinėms paminėti. Šventėje dalyvavo apie 6 tūkstančiai dainininkų.

Nuo 1930 m. Lietuvoje kaip savarankiški renginiai buvo pradėtos organizuoti regioninės moksleivių dainų šventės.

Pirmoji Respublikinė moksleivių dainų šventė surengta 1964 metais. Kitos vyko 1969, 1977, 1987, 1997, 2005, 2012 ir 2016 metais.

1937 m. birželio 29 d. surengta pirmoji Lietuvos šokių šventė.

Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvoje dainų šventės nebuvo organizuojamos. Jų tradicija atgimė ir buvo tęsiama po karo.

Sovietmečiu pirmą kartą Respublikinė dainų šventė surengta 1946 m. liepos 21 d. Vilniuje. Jos metu koncertavo 11 778 dalyviai. Šį kartą šventė buvo nauja ir tuo, kad pirmą kartą jos metu

vyko chorų varžybos (jose dalyvavo 39 chorai).

1950 m. Lietuvos dainų šventė vyko liepos 22–23 dienomis. Joje dalyvavo 60 chorų (dainininkų 25 300), 240 šokėjų (šokiai į Respublikinės dainų šventės programą buvo įtraukti pirmą kartą), grojo skudučių bei pučiamųjų instrumentų orkestrai. Iš viso į šventę buvo atvykę 26 500 dalyvių. Šios šventės naujovė buvo dar ir ta, kad jos metu koncertavo ne tik mišrūs, bet ir vyrų, moterų bei vaikų jungtiniai chorai. Nuo 1950-ųjų Lietuvoje respublikinės dainų šventės pradėtos rengti kas penkeri metai, jų programose dalyvauja nuo 25 iki 40 tūkst. dalyvių.

1955 m. šventė vyko liepos 21–22 dienomis. Chorų dalyvavo 627, dainininkų buvo 27 538, iš viso dalyvių – 31 538.

1960 m. šventė surengta liepos 23–24 d. Chorų buvo 584, dainininkų – 25 954, iš viso dalyvių – 33 936. Tais metais chorai pirmą kartą koncertavo specialiai dainų šventėms Vilniaus Vingio parke pastatytoje estradoje.

1965 m. šventė vyko taip pat liepos mėnesį – 17–18 dienomis. Chorų buvo 470, dainininkų – 21 981, iš viso dalyvių – 30 057. Metais anksčiau – 1964-aisiais – Lietuvoje, kaip jau minėta, vyko pirmoji Respublikinė moksleivių dainų šventė.

1970-aisiais Dainų šventė savo renginiais šalies gyventojus ir jų svečius džiugino liepos 17–19 dienomis. Koncertavo 479 chorai (19 423 dainininkai), iš viso dalyvių buvo 26 582.

1975-aisiais liepos 18–20 dienomis vykusioje šventėje pasirodė

Dainuoja 1924 m. Kaune rugpjūčio 23, 25 dienomis vykusios Lietuvos dainų šventės dalyviai. Fotografas V. Gulmanas. Nuotrauka saugoma Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje

Pirmosios Lietuvos dainų šventės (Dainų dienos) žiūrovai. Piekyje sėdi (iš dešinės į kairę): Lietuvos Respublikos prezidentas Aleksandras Stulginskis, Ona Stulginskienė, LR Seimo pirmininkas Justinas Staugaitis, nedentifikuotas asmuo, vyskupas Antanas Karosas, prelatas Adomas Dambrauskas-Jakštas ir kt. Fotografas nežinomas. Nuotrauka saugoma Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje

694 chorai (23 941 dainininkas), iš viso 34 323 dalyviai.

1980-aisiais liepos 10–12 dienomis vykusioje šventėje dalyvavo 633 chorai (25 238 dainininkai), o dalyvių iš viso buvo 35 992.

1985 m. šventė surengta liepos 19–21 dienomis. Joje chorų buvo 767 (25 876 dainininkai), iš viso dalyvių – 36 826.

Lietuvoje atkūrus nepriklausomybę, respublikinių dainų švenčių tradicija buvo tęsiama. 1990-aisiais šalies ekonominį gyvenimą alino Rusijos vykdoma ekonominė ir vizų blokada, bet respublikinė Tautinė dainų šventė (jau trylikta) įvyko. Ji surengta liepos 6–8 dienomis Vilniuje. Joje dalyvavo 579 chorai (18 679

(Nukelta į 49 p.)

dainininkai), iš viso koncertavo 31328 dalyviai, tarp kurių buvo ir scenos profesionalų. Šios šventės programa žinoma kaip viena didžiausių Lietuvos dainų švenčių istorijoje. Į ją pirmą kartą buvo įtrauktas tautinis vakaras, kurio metu įvairiose Vilniaus senamiesčio vietose koncertavo Lietuvos etnografinių regionų folkloro kolektyvai. Nuo 1990-ųjų Respublikinės dainų šventės organizuojamos kas ketveri metai birželio pabaigoje–liepos pradžioje. Jų metu vyksta ir Mindaugo karūnavimo (Valstybės) dienos iškilės.

1994 m. Vilniuje pradėtos rengti Pasaulio lietuvių dainų šventės. Jos vyksta kas 4–5 metai. 1994-aisiais tokioje šventėje dalyvavo 391 choras (14 465 dainininkai), iš viso dalyvių buvo 26 176. 1998 m. Pasaulio lietuvių dainų šventėje vyko liepos 3–6 dienomis. Joje koncertavo 419 chorų (15 630 dainininkų), dalyvių iš viso buvo 28 359. Kitos Pasaulio lietuvių dainų šventės suregtos 2003 ir 2007 metais.

1997, 2005, 2012, 2012, 2016 m. Lietuvoje Respublikinės moksleivių dainų šventės

Lietuvos respublikinių dainų švenčių programos dažniausiai sudaro šie pagrindiniai renginiai: Folkloro diena, Liaudies meno paroda, Ansamblių vakaras, Teatro diena, Šokių dienos koncertas, Dainų diena, Liaudies meno paroda.

2003 m. birželio 30–liepos 6 dienomis vyko 13-oji Lietuvos dainų šventė.

2007 m. Pasaulio lietuvių dainų šventė „Būties ratu“ kartu buvo ir 14-oji Lietuvos dainų šventė. Ji surengta liepos 1–6 dienomis.

2009 m. liepos 1–6 dienomis vyko 15-oji Lietuvos tūkstantmečio dainų šventė „Amžių sutartinė“. Į ją buvo atvykę daugiau kaip 40 tūkst. dalyvių (1 570 kolektyvų), tarp kurių – 25 tūkst. vaikų ir jaunimo. Šioje šventėje dalyvavo ir apie 1 tūkst. šokėjų, dainininkų, muzikantų iš 16 kitų pasaulio šalių (Airijos, Argentinos, Australijos, Baltarusijos, Brazilijos, Jungtinės Karalystės, Islandijos, Italijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados, Latvijos, Lenkijos, Rusijos, Švedijos, Ukrainos, Vokietijos). Į šventės programą buvo įtraukti ir vyko Lietuvoje gyvenančių įvairių tautinių mažumų mėgėjų meno kolektyvų pasirodymai.

16-oji Lietuvos dainų šventė surengta 2014 m. birželio 28–liepos 6 dienomis. Jos simbolinis pavadinimas buvo „Čia mano namai“.

2018 m. birželio 30–liepos 6 dienomis vyko

17-oji Lietuvos šimtmečio dainų šventė „Vardantosa...“. Joje koncertavo daugiau kaip 36 tūkst. dalyvių, tarp kurių beveik pusė buvo vaikai. Šioje šventėje sulaukta 70 užsienio lietuvių kolektyvų (1 550 dalyvių) iš 19 pasaulio šalių.

2022 m. birželio 4-ąją Kauno Žalgirio arenoje vykusioje Dainų ir šokių šventėje „Čia suteka upės“ dalyvavo 54 chorai, 26 šokių kolektyvai ir ansambliai. Koncertavo ne tik meno mėgėjai, bet ir profesionalūs muzikantų kolektyvai.

2022-aisiais turėjusi įvykti Respublikinė dainų šventė buvo nukelta į šiuos, 2024-uosius, metus. Jos simbolinis pavadinimas – „Miškais kalnai žaliuoja“.

Planuojama, kad šventėje dalyvaus daugiau kaip 39 tūkstančiai dainininkų, šokėjų, scenos mėgėjų, muzikantų, liaudies meistrų. Beveik pusę jų sudarys vaikai. Dainų šventė prasidės birželio 29 d. Kauno Dainų slėnyje. Na o vėliau, birželio 30-ąją, šventė persikels į Vilnių. Jos programoje – Pasaulio lietuvių ir Lietuvos tautinių bendrijų diena „Sujunkime Lietuvą“, Šimtmečio vakaras, Vaikų amatų miestelis, Liaudies meno paroda, kanklių koncertas „Skambėkite, kanklės“, Folkloro vakaras „Rasi rasoje rasi“, Teatro diena „Esaties lieptais“, Ansamblių vakaras „Gyvybės medis“, pagal tradiciją vyksiantis Kalnų parke, vokalinių ansamblių koncertas „Žeme, kas tu esi?“, pučiamųjų instrumentų orkestrų koncertas „Vario audra“, Šokių diena „Amžių tiltais“, vyksiantis Vilniaus Liepkalnio rajone esančiame Lietuvos futbolo federacijos stadione. Liepos 6-ąją, paskutiniąją šventės dieną, vyks tradicinės šventės dalyvių eitynės iš Vilniaus Katedros aikštės į Vingio parką, kur visus suburs Dainų dienos koncertas „Kad giria žaliuotų“.

Lietuvos dainų švenčių tradicijos tęstinumą padeda palaikyti ir kitose pasaulio šalyse organizuojamos lietuvių dainų šventės. Gražią dainų švenčių tradiciją turi JAV ir Kanados lietuviai, kurie pirmąją savo Dainų šventę surengė 1956 metais. Lietuvių dainų šventės 1964-aisiais pradėtos organizuoti ir kai kuriose kitose pasaulio šalyse. Daug kuo prie tradicijos tęstinumo prisideda ir nuo 1956 m. Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje pačiliui rengiamos Baltijos šalių studentų dainų ir šokių šventės „Gaudeamus“. Lietuvoje jos yra vykusios 1968, 1978, 1988, 1999, 2011, 2022 metais.

Tekstas parengtas pagal viešai skelbiamą Lietuvos nacionalinio kultūros centro informaciją